

התנאים לקבלת פטור לפקידי סעד מדיווח למשטרה על עבירות בילדים

מאת

דרורה נחמני-רוט*

חובת הדיווח היא חובה סטטוטורית שעניינה דיווח על עבירות התעללות והזנחה בקטינים ובחסרי ישע. על פי חוק, יכול הדיווח להינתן לפקיד סעד או ישירות למשטרה. בעבודתם של פקידי הסעד, הם מוסמכים להפנות דיווחים המתקבלים אצלם לוועדות מיוחדות שבסמכותן להעניק פטור מהעברת הדיווח למשטרה – אלה הן ועדות הפטור. ועדות הפטור אמנם הוקמו על פי חוק, אך אין בחוק או בתקנות התייחסות כלשהי לעבודתן השוטפת ולפרטיה, כולל לאמות המידה למתן הפטור, לשאלה אם ניתן לתת פטור זמני, ועוד. לכן, בעניין זה התפתחה תורה שבעל פה.

החיבור מתמקד בפעילותן של ועדות הפטור, בסמכותן להעניק פטור מדיווח ובקריטריונים שנוצרו למתן פטור, תוך הבאת דוגמאות למקרים שנדונו בוועדות לגבי נפגעים ופוגעים קטינים וכן לגבי חסרי ישע, כשהקו המשותף לגביהם הוא התמקדות בשיקולים שבטובת הקטין או חסר הישע. בפאתי החיבור תוצג עמדה בעניין חשיבות פעילותן של ועדות הפטור והצורך בהפעלת שיקולי איזון זהירים בין האינטרס הציבורי בדיווח למשטרה ופתיחת חקירה בהתאם לבין האינטרס להעניק פטור מדיווח כדי להגן על הקטין או על חסר הישע.

א. מבוא – יישום החוק למניעת התעללות בקטינים וחסרי ישע

1. חובת הדיווח – סקירה כללית
2. מדיניות ההעמדה לדין במקרים של אי-קיום חובת הדיווח

ב. ועדות הפטור

1. סקירה כללית
 2. הקריטריונים למתן פטור מדיווח
- א. "פטור זמני" ו"פטור סופי"

* עו"ד דרורה נחמני-רוט הינה פרקליטה בכירה בפרקליטות מחוז ירושלים. עוסקת בתחום הפלילי במחלקת ייעוץ וחקיקה של משרד המשפטים. מאז כניסת החוק לתוקף ועד לסוף שנת 2007, משמשת כיושבת-ראש ועדת הפטור מדיווח למחוז ירושלים. תמצית הדברים נאמרה בכנס בנושא "15 שנה לחובת הדיווח על התעללות בילדים", שנערך ב-4.1.2005 במרכז לזכויות הילד והמשפחה במכללת "שערי משפט", בשיתוף המועצה לשלום הילד.

ב. הקריטריונים שנוצרו

1. פטור למקרי עבירות בקטינים
 - i. פניות למתן פטור זמני כדי לברר את עובדות המקרה
 - ii. אלימות פיסית לא-מתמשכת בתוך המשפחה נגד קטינים, שבוצעה על ידי אחד מההורים או על ידי אחד מבני המשפחה הבגירים
 - iii. אלימות מינית בתוך המשפחה במגזרים סגורים, כגון המגזר היהודי-דתי, המגזר הערבי והמגזר האתיופי
 - iv. אלימות מינית בתוך המשפחה המורחבת
 - v. הטרדות מיניות או התנהגות "בלתי הולמת" של ילדים ושל בני נוער
 - vi. הטרדות מיניות של בגירים כלפי אחיהם הקטינים
2. פטור למקרי עבירות ב"חסרי ישע"
 - א. סקירה כללית
 - ב. המקרים המייצגים
 - i. אלימות בני משפחה כלפי קשישים המוגדרים כ"חוסים"
 - ii. מטפלים החשודים בנקיטת אלימות נגד "חסר ישע"
 - iii. עבירות של "חסר ישע" אחד כלפי "חסר ישע" אחר
 - iv. חשש רציני שדיווח למשטרה יגרום להחמרה ניכרת במצבו של "חסר הישע", וניתן למנוע את הסיכון בדרך חלופית

ג. סיכום

א. מבוא – יישום החוק למניעת התעללות בקטינים וחסרי ישע

חיבור זה עוסק בתנאים לקבלת פטור לפקדי הסעד מחובת הדיווח למשטרה על עבירות בקטינים שיש חשד סביר שנעברו כלפיהם עבירות על פי "חוק חסרי ישע".¹ לאחר שאסקור באופן כללי את חובת הדיווח ואת מדיניות ההעמדה לדין בעת הפרתה, אתמקד בפעילותן של ועדות הפטור הקיימות ליד כל אחת מפרקליטיות המחוז שברחבי הארץ; בסמכות להעניק פטור מדיווח (בין זמני ובין סופי); בעקרון היסוד בדבר ניהול הדיונים בוועדה בדלתיים סגורות וחסיונם, כך גם בהחלטותיה; ובקריטריונים שנוצרו למתן פטור, תוך הבאת דוגמאות למקרים שנדונו בוועדה, לגבי נפגעים ופוגעים קטינים וכן לגבי חסרי ישע, כשהקו המשותף לגביהם הוא התמקדות

1 סימן ר'1 בחוק העונשין, התשל"ז-1977, ס"ח 226 (להלן: חוק העונשין או החוק). אנשי המקצוע מכנים זאת "החוק למניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע" או "חוק חסרי ישע".

בשיקולי טובת הקטין או חסר הישע. במהלך החיבור אביא מקרים קונקרטיים שנדונו בוועדת הפטור.

לבסוף, אביע את עמדתי לעניין חשיבות פעילותן של ועדות הפטור והצורך בהפעלת שיקולי איזון זהירים בין האינטרס הציבורי לדיווח על המקרה למשטרה כדי שתפתח חקירה לבין האינטרס (הציבורי גם הוא) ליתן פטור מדיווח כדי להגן על הקטין או על חסר הישע.

1. חובת הדיווח – סקירה כללית

חובת הדיווח אודות עבירות הנעברות בקטינים ובחסרי ישע נקלטה אל חוק העונשין בדצמבר 1989, כסימן 1' לפרק י'. הליכי החקיקה הואצו לאחר שהמדינה סערה עקב מקרה שבו נפטרה ילדה בשל התעללות אלימה של דודה בה, אלימות שלשכני המשפחה היה יותר מיסוד סביר לחשוד בה, אך למרות זאת לא דווחה למשטרה. לפני כן הייתה קבועה בחוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960,² חובת דיווח מצומצמת המוטלת על מספר מוגבל של נושאי תפקיד (רופא, אחות עובד חינוך עובד סעד או שוטר המטפלים בקטין),³ בנוסף לחובה, שגם היא מצומצמת (שעדיין קיימת) על פי פקודת בריאות העם⁴ (ולפיה על נושאי תפקיד בבית חולים לדווח אודות כל מקרה שבו קיים חשש לאלימות, בין כלפי בגיר ובין כלפי קטין, המגיע אל פתחו). הייתה זו חובה מצומצמת, כאמור, בחוק אזרחי וללא סנקציה בצידה.

בחוק קיימת התייחסות לסוגים שונים של חובות דיווח: חובת דיווח המחייבת כל אדם בגיר (הדורשת "יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה עבירה בקטין... בידי האחראי עליו");⁵ חובת דיווח המחייבת נושאי תפקיד ("שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה... בידי האחראי עליו");⁶ חובת דיווח המחייבת אחראי על קטין או על חסר ישע (שהיה לו "יסוד סביר לחשוב כי אחראי אחר על קטין או חסר ישע עבר בו עבירה")⁷ וכן חובת דיווח מיוחדת המחייבת מנהל או איש

2 חוק העונשין (תיקון מס' 26), התש"ן-1989, ס"ח 10.

3 ס"ח 311 (להלן: חוק הנוער).

4 ס' 2 לחוק הנוער, הסעיף בוטל עם כניסתו של החוק לתוקף.

5 ס' 29 לפקודת בריאות העם, 1940, ע"ר תוס' 1, 191; כן ראו: תקנות בריאות העם (הודעה על חשש אלימות), התשל"ו-1975, ק"ת 299. כן ראו: "איתור זיהוי וטיפול בילד המוכה בבתי החולים" חוזר שירותי אשפוז – משרד הבריאות (1985), המדגיש את החובה לדווח למשטרה אודות ילד מוכה.

6 ס' 368ד(א) לחוק.

7 ס' 368ד(ב) לחוק.

8 ס' 368ד(ג) לחוק.

צוות במעון, במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולית אחרת, לדווח אודות עבירת מין לפי סעיפים 345-348 לחוק וכן על עבירה של גרימת חבלה חמורה לפי סעיף 368ב(ב) לחוק, גם כשאין מדובר בעבירה שנעברה על ידי "אחראי על קטין" (או אחראי על חסר ישע), וזאת נוסף על החובה שלו כנושא תפקיד.⁹

לגבי כל אחת מהחובות הקבועות בחוק, מדובר בחובת דיווח אישית, שאינה ניתנת להעברה. האפשרות לדווח על המקרה למשטרה או לפקיד הסעד קיימת לגבי כל אחת מחובות הדיווח האמורות. כשמדובר באזרח, אין אפשרות להנחותו מתי ראוי לדווח למשטרה ומתי לפקיד הסעד, אך כשמדובר בנושא תפקיד, יש, בדרך כלל, הנחיות של המערכת שבה הוא מצוי, המדריכות והמנחות אותו בשאלה אם המקרה ראוי לדיווח לפקיד סעד או ישירות למשטרה. הנחיות אלה מכוונות את נושא התפקיד להפעיל את שיקול דעתו בזהירות תוך כדי התחשבות בגורמים שונים שעיקרם טובת הקטין או חסר הישע וכן ברמת הסיכון שמהווה "החשוד" בביצוע העבירה לסביבתו הקרובה (וגם הרחוקה). מבחינה זו, קיימת בדרך כלל התייחסות בהנחיות איזה מקרה מחייב מבחינת חומרתו ואופיו, התערבות משטרתית מיידית ללא כל שיהוי ואיזה מקרה צריך להיות מדווח לפקיד הסעד (ובכך, למעשה, להעביר אליו את שיקול הדעת אם ראוי לדווח למשטרה אודות המקרה או לפנות בעניין לוועדת הפטור).

הטיפול הניתן למקרה כאשר הדיווח מגיע לפקיד הסעד, שונה מהטיפול שהוא זוכה לו כאשר הדיווח מגיע ישירות למשטרה: אם המקרה מדווח ישירות למשטרה, נפתחת בהכרח חקירה משטרתית, על כל התוצאות הנובעות מכך, אם כי על המשטרה להעביר מידע שהגיע אליה לפקיד סעד ולהיוועץ בו.¹⁰ אם המקרה מדווח לפקיד סעד, הוא חייב אמנם להעביר את הדיווח למשטרה, אך הוא גם רשאי להפנות בקשה לוועדת הפטור הקבועה בחוק חסרי ישע ולבקש לפטור אותו מדיווח. אחת השאלות שיידונו להלן, והחוק אינו מדבר בה במפורש, היא אם קיימת אפשרות לקבל פטור זמני או שמה הפטור ניתן באופן סופי בלבד.

9 ס' 368ד(ד) לחוק.

10 החקירה נפתחת ככל חקירה אחרת, כאילו דווח המקרה ישירות למשטרה. זאת, פרט למקרים שבהם קיימת המלצה של פקיד סעד, הניתנת מתוקף חובת ההתייעצות של החוקר המשטרי עימו – לפי ס' 368ד(ז) סיפא לחוק – אם יש מקום לנקוט פעולות מסוימות הנחוצות (כמו עיכוב חקירה או עיתויה) בשים לב לטובת הילד. ראו גם מאמרן של מרים פבר וחנה סלוצקי "בין הגנה לטיפול בקטינים נזקקים: תפקיד פקיד הסעד לחוק הנוער" התעללות והזנחה של ילדים בישראל 951, 975 (דרורה הורוביץ, יורם בן-יהודה ומאיר חובב עורכים, 2007).

מצב מיוחד נוצר כאשר פקיד הסעד מקבל דיווח אודות אירוע במהלך תפקידו במרכז ההגנה לילד,¹¹ והוא סבור כי אין מקום להליך חקירתי. בתחילה, בשל אופיו הריכוזי של מרכז ההגנה – המכנס תחת קורת גג אחת את כל הגורמים המטפלים בתלונה מעין זו – נהוג היה כי פקיד הסעד הוא המקבל את התלונה ומעביר את הילד באורח מידי (בשיטת "הסרט הנע"), באמצעות קצין החקירות המשטרתי המצוי אף הוא במקום, לחקירתו של חוקר הילדים הנמצא אף הוא במקום. בכך, מבחינה מעשית, נפתחת חקירה והדיווח נכנס בהכרח למסגרת הדיווח המשטרתי. מצב דברים זה מנע מפקיד הסעד להפעיל שיקול דעת, אם היה סבור כי אין מדובר במקרה הראוי בדיווח למשטרה, מלהפנות את המקרה לוועדת הפטור לקבלת פטור מדיווח. מצב דברים זה השתנה, וכיום קיימת הנחיה ברורה שלפיה כל מקרה מופנה תחילה לפקיד סעד ואם הוא סבור כי אין מקום לדווח על המקרה למשטרה, עליו לבלום את התהליך, להשהות את חקירת הילד ולפנות אל ועדת הפטור בבקשה לפטור את המקרה מדיווח.¹²

2. מדיניות ההעמדה לדין במקרים של אי-קיום חובת הדיווח

המערכת ליישום חובות הדיווח שנקבעה בחוק הינה מורכבת ביותר. משרדי הממשלה המעורבים ביישומה של חובת הדיווח הוציאו הנחיות מתאימות, כמו הנחיותיו של משרד העבודה והרווחה המופנות לפקידי הסעד ולגורמי הרווחה השונים ברחבי הארץ;¹³ הנחיותיו של משרד הבריאות, המופנות לבתי החולים ולגורמי הבריאות בכל

11 כיום מדובר במרכז ההגנה "בית לין" הממוקם בקריית היובל בירושלים (הידוע גם בשם "הדסה הקטנה" שנפתח ושמפקד כמרכז ניסויי מזה שנים ספורות, וכן במרכז הגנה "בית לין" נוסף שנפתח לאחרונה בבית החולים "תל-השומר". למרכז מובאים מקרים מוגדרים, כאשר הקטין הנפגע מובא למרכז כדי שיטופל בעניינו החל מהשיחה עם פקיד הסעד. רק אם סבור פקיד הסעד שאין מקום לפנות לוועדת הפטור, נמשך הטיפול בחקירת הילד על ידי חוקר הילדים, בחקירת המשטרה והלאה.

12 בתחילה, בגלל אופיו של המרכז ככזה המרכז את הנושא הטיפולי ואת הנושא החקירתי כאחד, היה פקיד הסעד מעביר את המקרים לחקירתו של חוקר הילדים, והמקרה היה נכנס להליך חקירתי, אף אם סבר כי אין מקום לחקירה. במהלך הזמן, התגלעה מחלוקת בעניין שהובאה להכרעתה של פרקליטת המדינה. בהנחייתה, השתנו פני הדברים, כאמור, כך שאם פקיד הסעד סבור כי המקרה אינו ראוי לחקירה אלא לקבלת פטור (ואפילו זמני) מוועדת הפטור, הוא לא יעביר את הילד לחוקר הילדים ויפנה בקשה מתאימה לוועדת הפטור.

13 הנחיותיה השוטפות של פקידת הסעד הראשית לפקידי הסעד ברחבי הארץ לעניין חובת הדיווח אודות "חסרי הישע" ו"קטינים" (הופצו בשנת 1999 ועודכנו לאחר מכן כמה פעמים בשנות ה-2000, כשעדכון נוסף עומד להתקבל בימים אלה); חוזר פקידת הסעד הראשית להגנה על חוסים, המופנה אל כל הרשויות המקומיות, לגבי חובת הדיווח בגין פגיעה בחסר ישע שהוא חוסה והכולל נהלים לפעולה בנושא (2007).

רחבי הארץ;¹⁴ וכן הנחיותיו של משרד החינוך והתרבות, המופצות כחוזרי מנכ"ל.¹⁵ נערכות פעולות הסברה במערכות השונות, כמו בתי חולים ומוסדות חינוך, וכן מועברים ימי עיון והשתלמויות לחוקרי הילדים במשרד הרווחה, לחוקרי נוער ולחוקרי משטרה המטפלים בנושא.

בתחילת דרכו של חוק חסרי ישע היו מקרים מעטים שבהם העמידו לדין את מי שהפר חובה זו. לצורך הפעלת שיקול דעת בנוגע לחשדות שהועלו נגד שני מורים מלמדים באחת מהישיבות התיכוניות בירושלים, בכך שלא דיווחו אודות התעללות מינית של ראש הישיבה בתלמידיו – חשדות שטופלו על ידי המחברת מתוקף תפקידה בשנת 1998 – נאספו נתונים בדבר תלונות בנושא מאז שנחקק חוק חסרי ישע ועד לטיפול באותו מקרה, במהלך כשבע שנים, בין השנים 1990-1997. כן נעשה עיון מדגמי במקרים שבהם הורשעו נאשמים בעבירות אלה, ובמיוחד הושם דגש על העילות שהביאו את היועץ המשפטי לממשלה לעכב הליכים במקרים כאלה. מאיסוף נתונים אלה ומהפסיקה עולה שקיים עימות בין האינטרס הציבורי במימוש העמדתו לדין של מי שמפר את חובת הדיווח לבין התחשבות בשיקולים אישיים מיוחדים של מבצע העבירה, שפורטו בבקשה לעיכוב ההליכים או בטיעוני הנאשם לעונש בגין הפרת אותה חובה. כך, לדוגמה, בפרשת אלאחד,¹⁶ לא דיווח מנהל בית ספר אודות עבירות מין קשות שביצע אחד מן המורים בבית הספר, ופיטר אותו בשל כך מתפקידו כמורה. שם גבר האינטרס הציבורי על הנסיבות האישיות של מבצע העבירה, ונאמר כי יש צורך "לשנות בציבור תפישות עולם בכל הנוגע לקטינים, ובפרט בחברות סגורות ובקהילות שמעדיפות לשמור בתוכן עבירות שנוגעות לקטינים".¹⁷ כן נאמר, כי "הפגיעה היא לא רק באותו קטין שלגביו ידוע שנעברה עבירה אלא גם באותם קטינים שטרם נעברה בהם עבירה והם חשופים לפגיעה".¹⁸

14 "קטינים נפגעי התעללות" חוזר מינהל רפואה – משרד הבריאות 62/02 (התשס"ג); "איתור זיהוי וטיפול בקטינים נפגעי התעללות והזנחה" חוזר מנכ"ל משרד הבריאות 25/03 (התשס"ד); וראו עוד בכרך זה, בחלקה של הגב' נירית פסח: "לדווח או לא לדווח – זו השאלה: רב-שיח בעניין חובת הדיווח במערכות ציבוריות שונות ובקרב הציבור הרחב" משפחה במשפט ג-ד 401, 410 (2009-2010).

15 ראו "מניעת התעללות בקטינים ובחסרי ישע", חוזר מנכ"ל משרד החינוך חוזר מיוחד א (1997). מאז מועד הכנס (ראו בה"ש הפותחת מאמר זה) בוטל חוזר זה בעקבות תיקון לחוק העונשין (תיקון מס' 94), התשס"ז-2007) וכעת ההנחיות מעוגנות בחוזר הבא: "חובת הדיווח על עברה בקטין על פי חוק וחקירת תלמידים כקורבנות וכעדים" חוזר מנכ"ל משרד החינוך 3(ב) (2008); ראו גם: "התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית של תלמידים בתלמידים" חוזר מנכ"ל משרד החינוך 2(א) (1999).

16 ראו גזר הדין בת"פ (שלום ב"ש) 1485/96 מדינת ישראל נ' אלאחד (לא פורסם, 16.2.1998).

17 שם, בעמ' 2 לגזר הדין.

18 שם.

גם השאלות הפרשניות, כגון מיהו "האחראי על הקטין",¹⁹ מהי "חבלה של ממש",²⁰ מהי "התעללות גופנית",²¹ מהי "התעללות נפשית"²² ושאלות פרשניות נוספות, עלולות ותופסות משקל בהחלטה בדבר העמדה לדין או בדבר עיכוב ההליכים.

התרשמותי לאורך השנים הינה כי מעטים (אם בכלל) הם המקרים שבהם מוגשות למשטרה תלונות אודות אזרח המפר את חובת הדיווח. ברוב המקרים מדובר בתלונות בדבר הפרתה של חובת הדיווח המוטלת על נושאי תפקיד, ואילו תלונות בגין הפרת חובתו של "אחראי על קטין" (שחובתו כאמור לדווח אודות עבירות שנעברו על ידי אחראי אחר על קטין), מתגלות כעבירות, בדרך כלל, כחלק מחומר הראיות הכולל בגין עבירת ההתעללות נגד הקטין. בנסיבות אלה, שוקלת הפרקליטות אם יש מקום

19 לעניין זה נשאלה שאלה, אם שמרטף קטין (בגיל האחריות הפלילית) הוא בגדר "אחראי על קטין". דעתי היא שהוא מוגדר כ"אחראי על קטין" בתנאי שמתמלאים התנאים המצטברים שלהלן: (א) מעמדו של הקטין כשמרטף: הימצאו לבד עם הקטין הנפגע באופן שאין בבית באותה עת בפועל אדם אחראי אחר על הקטין; (ב) התדירות שבה משמש הקטין כשמרטף של הקטין הנפגע ומשך זמן השמרטפות; (ג) מערכת היחסים שבין הקטין השמרטף לבין הקטין הנפגע (יחסי תלות או מרות); (ד) הפרש הגילים שבין הקטין השמרטף לבין הקטין הנפגע.

20 לעניין זה ראו הגדרתה של "חבלה" בסעיף ההגדרות (ס' 34 כד לחוק העונשין) וכן דברי ההסבר של הצעת החוק (חוק העונשין (תיקון מס' 31), התשמ"ט-1989, ה"ח 146). המפנה להגדרת "חבלה" שבחוק העונשין, והיא "מכאוב, מחלה או ליקוי גופניים, בין קבועים ובין עוברים". כן ראו: ע"פ (מחוזי ב"ש) 123/71 זועבי נ' מדינת ישראל, פ"מ (תשל"ג) ע"ח 155 (1972), שם נדונה השאלה מהי פרשנות הביטוי "של ממש" המתלווה למילה "חבלה". בפסק הדין נקבע כי הכוונה היא לחבלה שהיא תוצאה של פגיעה "גופנית", להבדיל מחבלה מהסוגים האחרים הכלולים במושג "Harm" שבהגדרה, כגון מחלה או מיחוש וכי אין במילה "Actual" כדי להוסיף מימד כלשהו או לשנות את המושג "Bodily Harm". ראו גם: יעקב קדמי על הדין בפלילים חלק שני 629 (מהדורה מעורכנת, 1995).

21 לעניין זה ראו: ע"פ 4596/98 פלונית נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 145 (2000) (להלן: עניין פלונית), שבו קבעה השופטת דורית ביניש (כתוארה אז), כי בהיעדר הגדרה בחוק, יש לפרש את לשון החקיקה על פי תכלית החוק ותוך כדי הפעלת שיקול דעת שיפוטי, וכי "ההתעללות הגופנית" נבדלת מעבירת התקיפה בכך שהתעללות "מתייחסת למקרים שמחמת אופיים וטיבם – המצפון והרגש אינם מאפשרים להתייחס אליהם כאל מקרי תקיפה בלבד. היותה של ההתעללות התנהגות הטומנת בחובה אכזריות, הטלת אימה או השפלה... מקנה לה את התווית הסטיגמטית הבלתי מוסרית, שאינה נלווית בהכרח לכל מעשה עבירה הכרוך בהפעלת כוח" (שם, בעמ' 168, פס' 13); ראו גם: בנימין שמואלי "בין תקיפה, התעללות וענישה גופנית כלפי ילדים" זכויות הילד והמשפט הישראלי 183, 209-212 (תמר מורג עורכת, 2010).

22 כמו לגבי ההתעללות הפיסית, כך גם ההתעללות הנפשית לא הוגדרה בחוק אך ניתן, לדעתי, לאמץ, בשינויים המחויבים, את הקריטריונים שהציבה השופטת ביניש לגבי התעללות פיסית בעניין פלונית, לעיל ה"ש 21. ראו גם: שמואלי, לעיל ה"ש 21, בעמ' 80-86, ובמקורות המצוינים בהערות שם.

בהעמדתו לדין של בן-זוגו של אותו "אחראי על קטין" שביצע את העבירה נגד הקטין, שהוא עצמו אחראי על אותו קטין.²³

כעת אעבור לסקור את פעילותן של ועדות הפטור ואת הקריטריונים שהתגבשו בחיי המעשה למתן פטור.

ב. ועדות הפטור

1. סקירה כללית

ועדות הפטור פועלות מתוקף סעיף 368ד(ו) לחוק חסרי ישע, הקובע:

פקיד סעד שקיבל דיווח לפי סעיף זה יעביירו למשטרה בצירוף המלצתו לפעול או להימנע מלפעול בקשר לדיווח, אלא אם כן קיבל אישור שלא להעביר את הדיווח למשטרה מאת אחת הוועדות שהקים שר המשפטים לעניין זה; חברי ועדה כאמור יהיו נציגי פרקליט מחוז והוא יהיה היושב-ראש, קצין משטרה בדרגת רב פקד ומעלה ופקיד סעד מחוזי.

פרט לאמור בסעיף לאקוני זה, אין הוראות בחוק (או בחיקוק אחר) המתייחסות לאופן פעולתה של ועדת הפטור, אין פירוט של סמכויותיה של הוועדה מבחינה פרוצדורלית ומבחינה ראייתית ואין קריטריונים למתן הפטור.²⁴

ועדות פטור הוקמו, עם הוספת התיקון האמור לחוק, ליד כל אחת משש פרקליטויות המחוז שברחבי הארץ, והן: ירושלים, תל-אביב, מרכז, חיפה, צפון ובאר-שבע. לפי דרישת החוק, ליושב ראש של כל אחת מהוועדות מונה פרקליט בכיר מכל פרקליטות.

בתחילת פעילותן של ועדות הפטור התכוון משרד המשפטים להוציא תקנות או הנחיות לאופן פעולתן, אך – בסופו של דבר – לא גובשו הנחיות, כך שכיום אין הוראות חוק או הנחיות ברורות בכתב לגבי דרך פעולתן של ועדות הפטור.

23 ראו "מדיניות התביעה בהעמדה לדין בגין שותפות בעבירה של בן זוג להורה שהתעלל בילדיו" הנחיות פרקליטת המדינה 2.6 (2002). כן ראו לדוגמה, ע"פ 1110/00 מדינת ישראל נ' פלוניס, פ"ד נד(5) 229 (2000), שבו הועמדה אם הקטין לדין על עבירה של הפרת חובת הדיווח, בצד העמדתה לדין יחד עם האב בעבירה של התעללות קשה כ"אמצעי חינוכי" בילדיהם.

24 גם לוועדת הפטור אין סמכויות של ועדת חקירה. לכאורה, על פי אופייה, מצוין בחוק כיצד ניתן לתקוף את החלטותיה ומכאן שהחלטותיה – ככל החלטה מינהלית – ניתנות לביקורת בג"ץ.

למרות זאת, בפרקטיקה, יצרו הוועדות עצמן קריטריונים המייצגים את דרך פעולותיהן, ומאז שנת 2008 אף מתכנס מדי תקופה פורום מורחב במשרד המשפטים של יושבי ראש ועדות הפטור וחברי הוועדה האחרים, שמטרתו לגבש קריטריונים אחידים לפעילותן של ועדות הפטור, תוך כדי דיון בסוגיות משפטיות שונות המועלות על ידי יושב ראש הוועדה או על ידי חבר מחבריה.²⁵

אחד העניינים הבסיסיים שאימצה ועדות הפטור הוא קיום הדיונים בדלתיים סגורות, כאשר החומר שלפניה חסוי. למרות שדיוני הוועדה מתקיימים בפרקליטות, החיסיון לגביהם נשמר מעת פתיחת תיקי הפניות למתן פטור ועד לסיום ההליך. הפרוצדורה הננקטת לגבי הפניות המופנות לוועדת הפטור מנותקת לחלוטין מדרכי פתיחת התיקים הפליליים הרגילות והשוטפות בפרקליטות. המקרים אינם מגיעים כלל אל מזכירות הפרקליטות והם מועברים ישירות ליושב ראש הוועדה. הרישום לגביהם, כמו גם אחסונם, נעשה באופן נפרד וחסוי כך שהפנייה מותרת לעיונו של יושב ראש הוועדה בלבד.

החיסיון הינו חיוני לעבודת הוועדה, לאמינותה ולהגשמת מטרתה בהצלחה. הצורך לקיים את ההליך בדלתיים סגורות תוך הבטחה, כי המידע שמגיע לידיעת הוועדה לא ייחשף, הוא בעוכריה של הוועדה. במקרים רבים, מובא מידע לגבי מצבו הרפואי או הנפשי של החשוד ונחשפים לפני הוועדה פרטים רבים על היחסים בתוך המשפחה ופרטים אחרים שהגנת הפרטיות יפה להם. במקרים לא מעטים מובאת לפני הוועדה (אמנם בעדות שמיעה) התייחסותו של החשוד לעצם החשדות נגדו, ולעתים קרובות החשוד עצמו משתף פעולה עם רשויות הרווחה ומסכים להיכנס להליך טיפולי, כשבבסיס הטיפול מונחת הודאה במעשהו – זאת, כמובן, בלי שהוא מוזהר כדין כדרך שהוא מוזהר בהליך חקירה במשטרה. בחלק ניכר מהמקרים הנדונים, מחליטה הוועדה לפטור את המקרה מדיווח למשטרה. לדוגמה, כאשר מדובר באירוע חד פעמי של אלימות פיזית, כאשר אין סיכון שמבצעו יחזור על מעשהו, כאשר החשוד משתף פעולה עם רשויות הרווחה בטיפול ובשיקום וכאשר טובת הקטין מצריכה הליך זה. הוועדה לא הייתה מגיעה להחלטת הפטור אילולא שיתוף הפעולה של החשוד. בשלב שבו מונח מידע כזה לפני הוועדה, אין לנותן המידע וגם לא לוועדה כל ודאות שההליך יסתיים במתן פטור. ייתכן, שאילו היה נאמר לחשוד, או למי מטעמו, כי המידע שהתקבל על ידיהם באותו שלב עשוי להיחשף כאשר תינתן החלטה הרווחה את הבקשה למתן פטור – לא היה משתף פעולה עם רשויות הרווחה, ובכך הייתה נכשלת האפשרות להחיל את המערכת הטיפולית והשיקומית במקרים המתאימים, שהוועדה נועדה להם.

25 כפי שצוין, אין הנחיות מחייבות, אך ההנחה שבעיקרון, כיוון שמדובר בפרקליטויות הפועלות פחות או יותר באותה מדיניות של תביעה בכל רחבי הארץ, הרי שיווצרו אותם קריטריונים. עם זאת, קיימת כוונה למסד בעתיד קריטריונים כאלה במסמך מנחה לוועדות הפטור, תוך שיקול אם יש צורך בתיקוני חקיקה בהתאם. בעת כתיבת שורות אלה מתקיימים דיונים בנושא זה במשרד המשפטים, בראשותה של מנהלת המחלקה הפלילית בפרקליטות המדינה, עו"ד אפרת ברזילי.

כפי שהובהר, ועדת הפטור אינה בגדר גוף חקירה והחומר המובא לפנייה על ידי פקיד הסעד נועד לאפשר לה לערוך את האיזונים הראויים ולשקול את שיקוליה כדי ליתן את החלטתה בשאלה אם יש מקום ליתן פטור או לדחותו. לפיכך, עם מתן החלטה בדבר דחיית הבקשה למתן פטור, מסתיימת עבודת הוועדה ועימה נחסה החומר שהובא לפנייה. כך נותרת בידי פקיד הסעד החובה לדווח אודות המקרה למשטרה, כפי שהוא היה אכן עושה אילולא פנה לוועדת הפטור.²⁶

2. הקריטריונים למתן פטור מדיווח

א. "פטור זמני" ו"פטור סופי"

החוק אינו מתייחס לאופי הפטור – אם מדובר בפטור זמני או סופי – וננקטת בו המילה "פטור" בלבד. למעשה, בפרקטיקה, נוצר בוועדות השונות מעין הליך ביניים הנקרא "פטור זמני". פטור כזה ניתן, לדוגמה, במקרים שבהם פקיד הסעד מבקשים להשלים מידע או הליך טיפולי שהוחל בו לגבי המעורבים בפרשה. שיקוליה של הוועדה למתן פטור זמני הם ברורים, והם: אין די נתונים או מידע או נסיבות המצדיקים את דחייתה של הבקשה או כאלה המאפשרים גיבוש החלטה למתן פטור סופי מדיווח.²⁷ בכלל זה יבואו מקרים שבהם מבקש פקיד הסעד מהוועדה פטור זמני כדי לבחון, על פני פרק זמן שתגדיר, אם השיקול הטיפולי גובר על השיקול לקיים את ההליך הפילי.

החוק מחייב כאמור לדווח אודות חשדות לביצוע עבירות הן כלפי קטינים הן כלפי "חסרי ישע", כפי שהם מוגדרים בחוק חסרי ישע.²⁸ אולם, רוב רובן של הפניות המובאות לפני הוועדה הן למתן פטור במקרים של חשד לביצוע עבירות כלפי קטינים (אכן, ייתכן שעבירות נעברות בחסרי ישע פחות מאשר בקטינים, אך ייתכן גם שהדבר נובע מנגישותם הרבה יותר של גורמי חינוך ורווחה לקטינים מאשר לחסרי ישע וגם

26 באחד המקרים שבהם דחתה ועדת הפטור במחוז ירושלים בקשה לפטור מקרה מדיווח, ניתנה על ידיה החלטה הדוחה את בקשת המשטרה לחשוף את החומר שהיה לפני הוועדה במהלך התקופה שבה ניתנו פטורים זמניים מדיווח, עד למתן החלטתה במהלך התקופה (פטורים זמניים שניתנו בשל החשש לחייה של המתלוננת עקב סירובה לשתף פעולה ועקב איומה להתאבד), וזאת – בשל חסיונם של ההליכים לפנייה כאמור.

27 במספר לא מבוטל של מקרים, מבקש פקיד הסעד פטור זמני כדי להכין מתלונן (או מתלוננת) שמצבו הנפשי בשלב הפנייה עדיין אינו מאפשר דיווח למשטרה ושפתיחתה של חקירה, ללא הכשרתו לכך, עלולה אף לגרום לו לנזק נפשי חמור יותר.

28 ס' 368א לחוק.

משפחה במשפט ג-ד התשס"ט-התש"ע התנאים לקבלת פטור לפקידי סעד מדיווח למשטרה על עבירות בילדים

מרגישותו הרבה יותר של הציבור כלפי קטינים).²⁹ בכל זאת, חיבור זה יתייחס, במקומות הרלוונטיים, גם לחסרי ישע ולא רק לקטינים.

להלן אציג את הקריטריונים שנוצרו, ואתייחס למתן הפטור הן לקטינים הן לחסרי ישע.³⁰

ב. הקריטריונים שנוצרו

להלן יובאו סוגים שונים של מקרים שנדונו והחלטות שניתנו בוועדת הפטור במחוז ירושלים. מקרים אלה והניסיון שנצבר במהלך הזמן, יצרו מעין "קריטריונים" למתן פטור במחוז זה. ההנחה היא, שמדובר במקרים המייצגים את כל הוועדות ברחבי הארץ.

הקריטריונים שנוצרו, שיובאו להלן, יתייחסו למתן "פטור זמני" ואף למתן "פטור סופי" מדיווח, שכן במקרים רבים מתן "פטור זמני" מכשיר, בסופו של דבר, את הקרקע למתן "פטור סופי". במקרים מסוימים – לדחיית הבקשה למתן פטור שנפקוה היא שעל פקיד הסעד לדווח אודות המקרה למשטרה. כפי שצוין לעיל, הפניות למתן פטור המובאות לפני ועדת הפטור ברובן עניינן הוא בחובת הדיווח אודות עבירות הנעברות בקטינים.

1. פטור למקרי עבירות בקטינים

להלן יובאו מספר מקרים שהם בגדר מקרים מייצגים, אך אין הם מהווים רשימה סגורה.

י. פניות למתן פטור זמני כדי לברר את עובדות המקרה

בצד המקרים שבהם העובדות והנסיבות ברורות ושאינן שנויות במחלוקת, מגיעות פניות לוועדה במקרים "מעורפלים" שבהם העובדות אינן ברורות דיין שדווחו לפקיד הסעד. במצב זה, פקיד הסעד מבקש פטור זמני כדי לברר את עובדות המקרה. לעתים

29 יצוין שמספר המקרים המובא לפני הוועדה הולך וגדל עם השנים. במחוז ירושלים, עד לסוף שנת 2007, הופנו אל הוועדה בממוצע עד כ-80 פניות למתן פטור, מתוכן, בכ-90% מהפניות מדובר בענייני קטינים. כן יש לציין, שכ-20% ממכלול הפניות שהופנו מתייחסות לעבירות של קטינים בקטינים בתוך מערכת החינוך. כן הופנו לוועדה בשנת 2007 חמישה מקרים בדבר חשד לביצוע עבירות תקיפה של איש חינוך כלפי קטינים במסגרת מערכת חינוכית או טיפולית. מאז סוף שנת 2007 עלה מספר המקרים במחוז ירושלים על 100.

30 אין פרסום של ההחלטות מפאת היותן חסויות, במסגרת הליך חסוי. גם אם ניתן, עקרונית, לפרסם החלטה כלשהי תוך השמטת הפרטים העלולים להביא לזיהוי הקטין, יקשה מאוד לפרסם גם החלטות שרוב רובם של הפרטים בהן חסויים, ויקשה לפיכך להבינן.

מגיע פקיד הסעד למסקנה כי המקרה אינו ראוי למתן פטור ומדווח אודותיו למשטרה, בתום הבירור העובדתי במהלך תקופת הפטור הזמני.

אחד המקרים "המעורפלים", משנת 2001, עסק בדיווח לפקידת הסעד אודות מקרה שבו נמצאו סימנים כחולים על גופו של תינוק. פקידת הסעד התרשמה כי מדובר בהורים מסורים ואוהבים. טענתם, כי סיבת הסימנים הכחולים נעוצה בבעיות המטולוגיות, נמצאה כנה ואושרה בבדיקה רפואית שנעשתה לתינוק. במקרה אחר, משנת 2003, דיווחה גננת לפקידת הסעד אודות ילדה שהגיעה באיחור לגן כאשר היא אוזות מדי פעם בראשה וטוענת כי "אמא שמה לי דברים כואבים על הראש". לביור החשד ביקשה פקידת הסעד פטור זמני אשר ניתן לה על ידי הוועדה. במהלכו, נודע לה כי באותו בוקר נלקחה הילדה על ידי אמה לבדיקת E.E.G שבה מצמידים אלקטרודות לראש הנבדק, ומכאן מקור תלונתה של הילדה. בנסיבות אלה, ניתן פטור מלא מדיווח המקרה למשטרה.

ii. אלימות פיזית לא-מתמשכת בתוך המשפחה נגד קטינים, שבוצעה על ידי אחד מההורים או על ידי אחד מבני המשפחה הבגורים

במקרים אלה, בודקת הוועדה אם טובתו של הקטין מצדיקה את מתן הפטור. הוועדה בודקת, בכל מקרה לגופו, את: אופייה של האלימות, חומרתה ונסיבותיה; את מצבו של הקטין בתוך המשפחה; ואת החשש שדיווח למשטרה יחמיר את מצבו של הקטין או שלא יביא כל תועלת (ולו בגלל שהוא לא ישתף פעולה עם רשויות החקירה), בה בשעה שמתן פטור זמני יביא לנכונות מצד הפוגע להכיר במעשיו האסורים ולהיכנס להליך טיפולי, תוך כדי הפסקת האלימות כלפי הקטין. ההערכה במקרים כאלה היא, שההליך הטיפולי יוביל לכך שהקטין לא יהא נתון בסיכון.

אם סבורה הוועדה כי טובת הקטין מצדיקה שלא לדווח באותו שלב אודות המקרה למשטרה, ניתן בדרך כלל פטור זמני של חודש עד חודשים אחדים כדי לעקוב אחר מצב הדברים. לעתים, פטור זמני זה מוארך בשל אופיו של הטיפול והמשכו. הדיון עשוי להסתיים, בסופו של דבר, במתן פטור סופי או בדחיית הבקשה (ואז מחויב פקיד הסעד לדווח למשטרה אודות המקרה), הכול בהתאם לנסיבותיו של ההליך הטיפולי ולתוצאותיו, ובהתאם למעקב שנעשה על ידי פקידת הסעד במהלכו, כשטובת הקטין היא המכתיבה, כאמור, את החלטת הוועדה.

לעתים, ניתן פטור סופי מדיווח כאשר הוועדה מציינת בהחלטה כי על פקיד הסעד ליידע את הפוגע בדבר החלטה כדי שאם יישנה בעתיד מקרה דומה נוסף שידווח למשטרה, יהא גם המקרה – שלגביו ניתן הפטור – חשוף לחקירה המשטרית. אם למרות המקרה הנוסף סבור פקיד הסעד כי יש מקום להביא גם את המקרה הנוסף לפני

ועדת הפטור, תבחן הוועדה את המקרה על רקעו של המקרה הקודם ותחליט אם יש מקום ליתן פטור גם לגבי המקרה הנוסף.³¹

iii. אלימות מינית בתוך המשפחה במגזרים סגורים, כגון המגזר היהודי-דתי, המגזר הערבי והמגזר האתיופי

העילה האופיינית לפנייתה של פקידת הסעד במקרה כזה לוועדה היא חשש שדיווח למשטרה יגרום לנזק רב לקטין, עד כדי חשש לחייו. קטינים רבים אינם מוכנים נפשית לשתף פעולה במקרה שתיפתח חקירה. הם נתקפים בחרדות קשות לנוכח האפשרות שהחקירה תיפתח ולעתים הם אף מאיימים להתאבד אם המקרה ידווח למשטרה. מקרים כאלה מחייבים הליך טיפולי מתמשך בקטין עצמו כדי לאפשר לו להתגבר על חרדותיו ולהכינו בהדרגה לקראת הליך החקירה, בד בבד עם יצירת "חומת מגן" שתגן עליו עם פתיחתה, על ידי הרחקת הגורמים המאיימים עליו וניטרולם.

במצבים כאלה, נקודת המוצא של הוועדה היא כי אף אם מדובר במקרים קשים המחויבים, בדרך כלל, בדיווח, הרי שבהתחשב בנסיבות הקטין ובטובתו, יש למנוע, לפחות זמנית, את הדיווח. על כן, רק לאחר שניתן פטור זמני – ולאחר שהוועדה נוכחת שהאיום על הקטין והסיכון הצפוי לו חלפו – היא שוקלת, בעתוי הראוי, לתת החלטה המחייבת את פקידת הסעד לדווח אודות המקרה למשטרה.

לדוגמה, בשנת 1990, הובאה לפני הוועדה פנייה המתייחסת למקרה שאירע במגזר האתיופי. באותו מקרה, נודע לפקידת הסעד באופן כללי שאב המשפחה ביצע עבירות מין בבתו הקטינה שהייתה כבת 17 בעת הדיווח. המשפחה והקהילה לא ידעו על כך. הקטינה, שברחה מן הבית ונמצאה במקום מוגן, סירבה לשתף פעולה עם פקידת הסעד. זו פנתה לוועדה. מומחה למנהגי העדה האתיופית זומן אל הוועדה והביא לידיעתה כי אם יתגלה הדבר בקהילה, תרבוץ "קללה" של נידוי על כל בני המשפחה למשך שלושה דורות והילדים במשפחה יוכרזו כ"אסורי חיתון". במקרה זה, החליטה הוועדה ליתן פטור זמני שהוארך מדי פעם והגיע עד לשנה בקירוב, תוך כדי קיום מעקב צמוד מטעם

31 בדרך כלל, אם אירע מקרה נוסף לאחר מתן הפטור מדיווח, ידווח המקרה הנוסף למשטרה על ידי פקיד הסעד יחד עם המקרה שקדם לו. באחד המקרים משנת 2005 שבו דווח לפקידת הסעד אודות אלימות פיסית של אם נגד בתה הקטינה כ"ענישה חינוכית", ניתן פטור זמני כדי לאפשר לאם להשתתף בתוכנית טיפולית. במהלך תקופת הפטור הזמני חזרה האם והכתה שוב את בתה, דבר שהובא לידיעתה של ועדת הפטור בתום תקופת הפטור הזמני. למרות זאת, אישרה הוועדה, בשנת 2006, מתן פטור זמני. זאת, כיוון שלאחר המקרה שיתפה האם פעולה בהליך הטיפולי ודווח לוועדה כי שיתוף פעולה זה הביא לשיפור ניכר בתובנה של האם כלפי התנהגותה וכן בשיפור ניכר בהתנהגותה כלפי ילדיה והיא למדה ויישמה אמצעים חלופיים לאלימות כלפי ילדיה, והאלימות כלפיהם הופסקה.

אנשי הרווחה אחר שלומה ובטחונה של הקטינה, ושלומן של קטינות אחרות בנות אותה משפחה. לאחר שהוועדה השתכנעה כי לא זו בלבד שהנערה לא תשתף פעולה עם המשטרה אם תיפתח חקירה, אלא שאם תיפתח חקירה יילך מצבה ויחמיר, בין היתר בשל אותה "קללה", החליטה הוועדה, בשנת 1991, על מתן פטור סופי מדיווח, תוך כדי שהיא מנחה את פקידת הסעד להבהיר לנערה, שבינתיים מלאו לה 18 שנה, כי זכאית היא להגיש תלונה על שאירע לה כאשר תהא בשלה לכך ובעתוי המתאים.³²

מקרה נוסף, שהובא לפני הוועדה בשנת 1993, היה מקרה שהתרחש במגזר הערבי שבו סב מצד האב ביצע עבירות מין בנכדתו הקטינה. הועלה חשש אמיתי כי כאשר יתגלה העניין עלול להתבצע רצח בתוך המשפחה, ולחייה של הקטינה נשקפה סכנה. במקרה זה, ניתן פטור זמני שהוארך לצורך מעקב למשך כשנתיים עד להכנה הנפשית של הנערה, להבטחת הגנתה בפנימייה מחוץ לאזור שבו מתגורר הסב ולשיתוף פעולה עם אמה. רק בתום כשנתיים ימים, בשנת 1995, לאחר שפקידת הסעד דיווחה לוועדה כי אין חשש לגורל הנערה וכי משפחתה הבסיסית משתפת עימה פעולה, ניתנה החלטה המחייבת את פקיד הסעד לדווח למשטרה.

iv. אלימות מינית בתוך המשפחה המורחבת

במקרים של אלימות מינית במשפחה המורחבת, בדרך כלל אין מאושר פטור מדיווח. אולם, יש מקרים שבהם ניתן פטור זמני כדי לאפשר לרשויות הרווחה והטיפול להכשיר את המתלונן הקטין לקראת עדותו במשטרה וכדי להבטיח את שלומו לפני פתיחת החקירה. באחד המקרים, בשנת 2000, ניתן פטור זמני שהוארך על ידי הוועדה למשך למעלה משנה לאחר שהקטינה – שקיימה יחסי מין בהסכמה עם גיסה (בעלה של אחותה) איימה בהתאבדות אם תיפתח חקירה – לא הסכימה להיחשף ותמכה בגרסת הגיס כי כל המקרים קרו בהסכמתה, בהיותה למעלה מגיל 16.³³ רק לאחר שרשויות הרווחה – שהיו בקשר הדוק עם הנערה ועם הוריה – דיווחו לוועדה כי אחיו של הגיס הטרידה וניסה להדיחה להכחיש את העבירה שביצע אחיו כלפיה, ורק לאחר שהוועדה השתכנעה כי הנערה תשתף פעולה עם רשויות החקירה וכי לא ייגרם נזק לחייה, ניתנה, בשנת 2001, החלטה לדחות את הבקשה שתוצאתה הייתה שעל פקידת הסעד לדווח

32 כיוון שפקידת הסעד הביאה את בקשתה לפטור תוך כדי שיתוף מלא של הנערה בהליך, וכשמטרתה היא טובתה של הנערה, אך טבעי הוא כי תבהיר לנערה את זכותה להתלונן באופן עצמאי בעתוי ובנסיבות שבהם תראה לנכון לעשות כן.

33 ס' 346(א)(1) לחוק העונשין קובע כי גיל 16 ומעלה הינו גיל ההסכמה לבעילה, אלא אם כן בוצעה הבעילה תוך כדי ניצול יחסי תלות, יחסי מרות, יחסי חינוך או השגחה, או תוך הבטחת שווא לנישואין.

בהקדם למשטרה אודות המקרה. המקרה נדון בבית המשפט המחוזי בירושלים, הנאשם הורשע ואף הוטל עליו עונש של מאסר בפועל.³⁴

ו. הטרדות מיניות או התנהגות "בלתי הולמת" של ילדים ושל בני נוער

מתברר כי הטרדות מיניות או התנהגויות בלתי הולמות אופייניות לא רק לבני הנעורים אלא מתחילות להסתמן כבר בגיל צעיר למדי, אפילו בגיל גן ילדים. פניות לא-מעטות שהוגשו לוועדה עסקו בילדים בגיל הגן, שהוטרו מינית בגן על ידי ילדים אחרים (בין על ידי בנים ובין על ידי בנות), בין במהלך "משחקי רופא חולה" ובין באופן אחר (כמו ילד שביצע מין אוראלי בילדה בת גילו והציע לה לעשות "סקס"). בקרב בני הנעורים נפוצות התנהגויות, כגון: הורדת מכנסיים של נער אחר באותה חבורה תוך כדי משחק, אחיזה של נער בחזה של נערה, בדרך כלל מעל הבגדים ובפרהסיה, נגיעות בלתי הולמות של נערות בנערות ונערים בנערים, ועוד.

מקרים אלה, הנפוצים לרוב במסגרת החינוכית שבה שוהים הקטינים, מגיעים לוועדה לאחר שכל גורמי החינוך והטיפול כבר הוזעקו. המקרים של ילדי הגן והקטינים שבגיל מתחת ל-12 מופנים ונדונים בוועדה למרות שמדובר באלה שהם מתחת לגיל האחריות הפלילית. הדגש המושם בדיוני הוועדה הוא על מקור ההתנהגות ועל השאלה אם נעשו בירור, אבחון וטיפול ראויים על ידי מערכת החינוך או על ידי מערכת הרווחה, כדי למנוע את הישנות התופעה. במקרים רבים, מוזמנים ההורים על ידי פקידי הסעד לשיחות בנושא הצבת גבולות לילד.³⁵ לעתים, עוד בטרם דיוני הוועדה, מסולק הנער הפוגע מהמוסד החינוכי והוא מועבר, בדרך כלל, למוסד חינוכי באזור אחר, שבו לא יוכל ליצור קשר עם הנער הנפגע. נפגע הטרדה מקבל טיפול על ידי יועץ חינוכי או פסיכולוגי. נוסף לכך, מתקיימות שיחות בכיתות והן מודגשים נושא הטרדה המינית, המודעות לה ומניעתה.

ברובם של המקרים, נפגעי הטרדה והוריהם אינם מעוניינים לדווח למשטרה אודות המקרה. הנפגע רואה את המקרה כאירוע חד-פעמי, כמעידה חברתית וכבת-חלוף ואינו מעוניין – והוא אף מסרב בתוקף – לחושפו בחקירה משטרתית ו"לעשות עניין" מהנושא. בנסיבות אלה, מעניקה הוועדה פטור זמני מדיווח עד להבהרת המצב. רק לאחר שהוועדה בטוחה כי נעשה הכול כדי לטפל בנערים, ותוך כדי הבטחה (בדרך של אבחון, טיפול וקבלת חוות דעת מקצועית), כי אין מדובר בסטייה מינית וכי האווירה

34 הערת מערכת: כתב האישום הוגש בשנת 2001 וכיוון שנהל בדלתיים סגורות, לא פורסמו פסק הדין וגזר הדין. לפיכך לא ניתן להביא נתונים נוספים לגביו.

35 בכמה מקרים שהובאו לפני ועדת הפטור, התברר כי אי הצבת גבולות לילד בביתו הביאה אותו לכדי התנהגות בלתי הולמת בגן הילדים, כמו מקרה שבו נהגו ההורים להכניס את הילד למיטתם בשעות הלילה, וככל הנראה הילד היה עד למגעים מיניים בין הוריו, למרות שהוריו חשבו בתום לב שהילד אינו מבין את הנעשה.

במוסד החינוכי שבה לסדרה ואין מקום לחשוש שמקרה כזה יישנה – על ידי המבצע או על ידי אחרים – מוצאת הוועדה לנכון לתת פטור סופי.³⁶

vi. הטרדות מיניות של בגירים כלפי אחיהם הקטינים

במקרים של הטרדות מיניות של בגירים כלפי אחיהם הקטינים, ניתן, בדרך כלל, פטור זמני למשך תקופה מסוימת כדי לאפשר לפקידי הסעד לברר את העובדות ולהבטיח את שלום הקטין הנפגע. הפטור סופי ניתן במקרים מיוחדים בלבד.

אחד המקרים שהובא לפני הוועדה, בשנת 2000, עסק בדיווח שקיבלה פקידת סעד מאת גורם טיפולי המטפל באח בגיר, שלפיו אותו בגיר "התוודה" לפניו במהלך הטיפול בו על שהטריד מינית את אחיו הקטינים, שעה שברוב מועדי ההטרדות היה אף הוא קטין. הדיווח נעשה בחלוף כמה שנים מתום אותן הטרדות. פקידת הסעד ביקשה פטור זמני כדי לברר את מצב הקטינים שבהם בוצעו ההטרדות ואם יהיה זה לטובתם לדווח למשטרה אודות המקרה. באותו מקרה, היה חשש ממשי שמא המשפחה תתפרק עם פתיחת החקירה וששיקום הקטינים ושיקום המשפחה ייפגעו קשות. לכן, ניתן פטור זמני מדיווח שהוארך מדי פעם. בסופו של דבר, לאחר שהוועדה השתכנעה כי טובת הקטינים הצדיקה שלא לפתוח בחקירה, ניתן פטור סופי מדיווח.

2. פטור למקרי עבירות ב"חסרי ישע"

א. סקירה כללית

החוק מגדיר "חסר ישע" באופן רחב, כמי "שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלומו".³⁷ הגדרה רחבה זו כוללת "חסר ישע" מוגדר וקבוע, כמו נכים על כסאות גלגלים, התלויים במי שמטפל בהם, או אנשים בעלי מוגבלות שכלית ברמה שאינה מאפשרת להביאם לתפקוד תקין (כאשר העבירה הנעברת בהם מקורה בניצולה של אותה מוגבלות ומבוצעת על רקעה). עם זאת, יש גם מקרים של "חסר ישע זמני", כמו אלה שבהם אדם לקה במחלה נפשית פעילה³⁸ או כאשר הוא נמצא במצב המונע

36 ראו לעניין זה גם את חוזר המנכ"ל בדבר "התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית של תלמידים בתלמידים", לעיל ה"ש 15. החוזר הוצא לאחר התייעצות עם גורמים שונים, ביניהם משרד המשפטים (הפרקליטות ומחלקת הייעוץ המשפטי).

37 ס' 368א לחוק העונשין.

38 עקרונית, בתקופת הרמיסיה (ההפוגה), שבה מחלת הנפש אינה פעילה, מסוגל אדם המוגדר כחולה נפש לחיות חיים תקינים בכל המובנים, כשמצבו הנפשי והשכלי תקינים, וסביר שלא ייחשב כ"חסר ישע". רק במקרים שבהם הוא נמצא בתקופה של מחלת נפש פעילה המונעת ממנו לתפקד ככל האדם – נפשית, שכלית או פיזית (אם במסגרת אשפוז במחלקה פסיכיאטרית או אחרת ואם לאו) – הוא עשוי להיחשב כ"חסר ישע". על דיון בנושא אחריותו של חולה נפש למעשיו בתקופת הרמיסיה

ממנו אפשרות לשלוט בכל צרכיו, כגון חולה שעבר תאונה קשה, ואינו מסוגל לדאוג זמנית לצרכיו בשל העובדה שהוא מרותק לכסא גלגלים עקב נכותו הזמנית.³⁹ עם סיומה של תקופת המחלה הוא לא ייחשב עוד ל"חסר ישע".⁴⁰

הרכב הוועדה הדנה ב"חסר ישע" שונה מהרכב הוועדה הדנה בקטינים. יושב ראש הוועדה זהה (אותו פרקליט בכיר באחת ממש פרקליטויות המחוז שצוינו לעיל), אך חברי הוועדה הם אחרים. חברי הוועדה הדנה בקטינים הם פקיד הסעד המחוזי (לחוק הנוער), ובדרך כלל קצין הנוער המחוזי של המשטרה המחוזית. לעומת זאת, פקיד הסעד המשתתף בוועדה שדנה ב"חסר ישע", המוכר כבעל מוגבלות אחרת, יהיה מי שמטפל בדרך כלל במקרים מסוג זה. לדוגמה, פקיד הסעד לפי חוק הסעד (טיפול במפגרים), התשכ"ט-1969,⁴¹ הוא חבר בוועדה שבה דנים בדיווח אודות חשד לביצוע עבירה במפגרים; פקיד הסעד לסדרי הדין⁴² הוא חבר בוועדה שבה דנים בדיווח אודות חשד לביצוע עבירה באדם המוכר כבעל ליקוי נפשי; פקיד הסעד האחראי על חוסים למיניהם (כגון קשישים או חוסים אחרים בעלי נכות שבשל נכותם מוגדרים הם כ"חסרי ישע") הוא חבר בוועדה הדנה בעניינם.

כ. המקרים המייצגים

בשל אי-ריבויין של הפניות אל ועדת הפטור במקרים של "חסרי ישע", בהשוואה לקטינים, קשה לגבש קריטריונים אחידים. בדרך כלל, כל מקרה נדון בפני עצמו. אביא, בכל זאת, להלן כמה דוגמאות מייצגות.

ראו: ע"פ 549/06 פלוני נ' מדינת ישראל, תק-על (2)06 2316 (2006); וגם פ"ח 1006/03 (מחוזי ת"א-יפו) מדינת ישראל נ' פלוני (לא פורסם, 16.3.2004), שם, בתיק אונס טען הנאשם כי המתלוננת הייתה ברמיסיה ולפיכך היותה חולת נפש אינו מספק. בית המשפט לא שלל, עקרונית, כי בתקופת רמיסיה יכולה מתלוננת להביע את הסכמתה לקיום יחסי מין, אך קבע שבמקרה שבדיון היה צריך לאשפוז והנאשם ידע זאת וניצל לרעה את מצבה.

39 אפשרות זו קיימת מעצם הגדרתו של "חסר ישע" בחוק כ"מי שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת, אינו יכול לדאוג לצרכי מחייתו, לבריאותו או לשלומו" (ס' 368 לחוק).

40 בע"פ 1280/06 כרמלי נ' מדינת ישראל, תק-על (1)07 3086 (2007), אישר בית המשפט העליון את הרשעתו של אדם בעבירות של הזנחה ועושה כלפי סבתו הקשישה, לאחר שעוד בהיותה עצמאית ובמצב קוגניטיבי תקין, פיתה אותה ונטל אותה לביתו בהבטיחו לה לדאוג לצרכיה. למעשה, הוא הזניח את סבתו בהזנחה קשה עד שמצבה התדרדר ל"תת תזונה", ל"תשישות נפש" ול"דמנטיה", ועל רקע זה, בהיותה "חסרת ישע" הנשלטת על ידי, עשק אותה (החתימה על שיקים בסכומים נכבדים ביותר).

41 ס"ח 132.

42 לפי חוק הסעד (סדרי דין בעניני קטינים, חולי-נפש ונעדרים), התשט"ו-1955, ס"ח 126.

i. אלימות בני משפחה כלפי קשישים המוגדרים כ"חוסים"

בכמה מקרים שהובאו לפני הוועדה, דובר בהכאת קשיש על ידי אחד מילדיו הבגירים. בדרך כלל, הפנייה היא על רקע אירועים שהתרחשו במשך זמן ממושך, שלא נודעו לעובד הסוציאלי או לגורם מטפל אחר (שהוא חייב, עקרונית, בדיווח אודותם, מכוח חובת הדיווח, לפקיד הסעד או למשטרה), אלא אירועים שנודעו באקראי ושלא ביוזמתו של הקשיש (לדוגמה, המטומה שנצפתה על ידי עובדת סוציאלית שטיפלה בקשישה על גב ידה של אותה קשישה, ושרק לאחר דיבובה עלה חשד שאחד מבניה נהג לתקוף אותה ולאיים עליה).

במקרים כאלה, מתבקש, בדרך כלל, פטור זמני, כדי שיתאפשר לפקידת הסעד לקיים בירוים לא רק עם הקשיש (אשר, במקרים רבים, אינו משתף פעולה, שכן הוא חושש מפני בן המשפחה שתקף אותו) אלא גם עם בני משפחה אחרים או עם גורמי טיפול אחרים (לדוגמה, אם ידוע לפקידת הסעד כי בנה של הקשישה מטופל בתחנה לבריאות הנפש, תהא פנייה מתאימה לאותה תחנה). זמן זה נחוץ לפקידת הסעד גם כדי לבדוק אפשרות להגן על הקשיש, תוך כדי היערכות מורכבת (בין בהרחקה בהסכמה של בן המשפחה מן הקשיש ובין באפשרות להציב את הקשיש במסגרת מוגנת).

בתום תקופת הפטור הזמני, ולאחר שהנתונים המתאימים הונחו על ידי פקידת הסעד לפני הוועדה, מחליטה הוועדה אחת מן ההחלטות הבאות: (1) לדחות את הבקשה מכיוון, שחומרת המקרה ונסיבות הביצוע, כשמדובר בדרך כלל בביצוע חוזר, מצדיקים, לדעתה, דיווח למשטרה לשם פתיחת חקירה; (2) להעניק פטור זמני נוסף להמשך טיפול ומעקב; (3) להעניק פטור סופי, כאשר יש ביטחון שהיה מדובר במקרה קל יחסית וחולף, שלא נראה שיחזור על עצמו וכאשר ההתרשמות היא שלא קיים עוד סיכון לקשיש.

ii. מטפלים החשודים בנקיטת אלימות נגד "חסר ישע"

יש מקרים שבהם מטפלים נחשדים⁴³ בנקיטת אלימות נגד "חסר ישע". בדרך כלל, מקרים אלה מדווחים על ידי פקידת הסעד ישירות למשטרה בלי לפנות לוועדת הפטור, אך, במקרים מיוחדים, פניות מסוג זה מופנות גם לוועדה. פקידת הסעד מסביר שאותו מטפל נקלע לנסיבות שבהן היה עליו לפעול באופן שהתפרש על ידי "חסר ישע" כפעולה אלימה, אבל הפעולה לא הייתה כזו (לדוגמה, מקרה שבו מטפל של חוסה בוגר, שנמצא במוסד בשל פיגורו, אחז באותו חוסה שתקף חוסה אחר כדי למנוע ממנו להמשיך ולתוקפו). במקרים כאלה, בודק פקידת הסעד ומברר את התנהגותו של המטפל כלפי חסרי ישע אחרים במשך פרק זמן שלפני האירוע וגם לאחריו, והוא פונה לוועדה

43 לפי המבחנים שמציב החוק בהגדרת "אחראי" על "חסר ישע", המטפלים הם "אחראים", שכן הם האחראים על בריאותו או שלומו או צרכיו הבסיסיים האחרים של המטופל במהלך טיפולם בו.

רק אם מדובר במקרה נדיר וחד-פעמי שלא גרם, כשלעצמו, לחבלה של ממש כלפי "חסר הישע".⁴⁴

במקרים כאלה נוקטת הוועדה זהירות מרבית. אם מדובר במחלוקת עובדתית בשאלה אם אכן ננקטה אלימות, נדחית הבקשה למתן פטור והמקרה מדווח למשטרה לצורך פתיחת חקירה. רק במקרים שבהם משוכנעת הוועדה (כשאין מחלוקת עובדתית) כי אין מדובר בהתנהגות אלימה, אלא באילוף נסיבתי, וכי אין כל סיכון חוזר כלפי אותו חסר ישע או כלפי חסר ישע אחר, מחליטה הוועדה לתת פטור מדיווח. במקרים רבים, לאחר ביורר שנעשה על ידי פקיד הסעד (כולל שיחה עם חסר הישע), מביע חסר הישע עצמו את חוסר רצונו המוחלט מכך שהמקרה ידווח למשטרה והוא אף מכריז כי אם המקרה ידווח – הוא לא ישתף פעולה בחקירה. הוועדה מתחשבת אמנם בעמדתו, אך כאשר היא סבורה כי על המשטרה לחקור את התנהגות המטפל או שקיים סיכון לאותו חסר ישע או לחסרי ישע אחרים, עמדתו של חסר הישע לא תתקבל.

iii. עבירות של "חסר ישע" אחד כלפי "חסר ישע" אחר

ישנן פניות המובאות לפני הוועדה לפטור מדיווח למשטרה במקרים שבהם "חסר ישע" אחד פגע במשנהו.⁴⁵ כך, לדוגמה, במקרה משנת 1997, תקפה אישה קשישה את בעלה הקשיש בהיותם בבית אבות, שעה ששניהם הוגדרו כ"חסרי ישע". הרקע לפנייה לוועדה היה עמדתה של פקידת הסעד שלפיה דיווח למשטרה עלול להחמיר את היחסים בין בני הזוג. בדרך כלל, מערכת הרווחה, שאליה קשורים "חסרי הישע", היא זו המטפלת במקרה בשיתוף פעולה עם מערכת הרווחה הקהילתית ועם אנשי הטיפול הקהילתיים. לדוגמה, במקרה המתואר, הופנתה האישה לטיפול אצל פסיכיאטרית במסגרת הקהילה, אשר סברה כי יש לתת לאישה טיפול תרופתי מסוים. פעולות אלה נעשות בשיתוף בני המשפחה.

במקרים שבהם התרשמה הוועדה כי מערכת הרווחה והמערכת הטיפולית אכן מטפלות במקרה, וקיים שיפור בהתנהגות של "חסר הישע" התוקפני, אזי ניתן, בדרך כלל, פטור זמני על ידי הוועדה לצורך המשך טיפול ומעקב. בתום תקופת הפטור הזמני תשקול

44 החוק מחייב דיווח למשטרה או לפקידת הסעד במקרה שמבוצעת ב"חסר הישע" חבלה של ממש או "חבלה חמורה". ראו ס' 368ד לחוק העונשין ובעיקר ס' 368ד(ד), שם.

45 ככל שמדובר ב"חסרי ישע" השוהים במוסד או במסגרת חינוכית או טיפולים אחרת, כאמור בס' 368ד(ד) לחוק, הרי שנוסף לחובת הדיווח בדבר עבירות שנעברות על ידי "האחראי" על "קטין" או על "חסר הישע", קיימת גם חובה של איש צוות באותו מוסד לדווח אודות עבירת מין לפי סעיפים 345 עד 348 לחוק, וכן על עבירה של גרימת חבלה חמורה לפי ס' 368ב(ב) לחוק, גם כשאין מדובר בעבירה שנעברה על ידי "אחראי" על "קטין" או על "חסר הישע". מכוח חובה זו מובאים מקרים אלה, החייבים בדיווח, לפני ועדת הפטור (ראו חלק א.א לעיל).

הוועדה אם יש מקום לדוות אודות המקרה למשטרה או שיש להעניק פטור זמני נוסף או פטור סופי, בהתאם לנסיבות המקרה. הוועדה תבחן: מהו הרווח שהחלטה כזו עשויה להעניק ל"חסר הישע" הנפגע, מידת שיתוף הפעולה שלו עם מערכות הרווחה והטיפול, וההתרשמות כי רווח זה לא היה נוצר אם המקרה היה מדוות למשטרה (והייתה נגרמת החרפה ביחסים אלה).

iv. חשש רציני שדיווח למשטרה יביא להחמרה ניכרת במצבו של "חסר הישע", וניתן למנוע את הסיכון בדרך חלופית⁴⁶

אלה הם המקרים הקשים ביותר להחלטה, שכן מבחינת חומרת החשד הם מצדיקים חקירה, אך מבחינת מצבו הנפשי הקשה של "חסר הישע", קיימת מניעה, ולו זמנית, לפתוח בחקירה. אחת הדוגמאות לכך היא מקרה, משנת 2006, שבו אישה הייתה מאושפזת בבית חולים פסיכיאטרי. אגב שיחה עם איש טיפול עימה, עלה החשד כי חולה אחר ביצע בה מעשים מגונים. אנשי המערכת הטיפולית-רפואית שדיווחו על כך לפקידת הסעד הביעו את דעתם הנחרצת כי כל תלונה למשטרה תגרום להידרדרות קשה במצבה הנפשי של החולה. המערכת עצמה הרחיקה את החולה החשוד מסביבתה הקרובה של אותה חולה, טיפלה בהחזרת ביטחונה העצמי והשיבה אותה, למצער, למצב שבו הייתה נתונה בטרם המקרה. התלבטותה הקשה של הוועדה אם יש מקום לדוות למשטרה אודות המקרה נמשכה לאורך תקופה לא קצרה, שבה ניתן פטור זמני בלבד. הפטור ניתן כדי לאפשר לצוות הרפואי להמשיך ולעקוב אחר מצבה הנפשי של החולה. רק לאחר שהוועדה השתכנעה כי מצבה הנפשי אינו מאפשר פתיחת חקירה, ניתן, בסופו של דבר, פטור סופי מדיווח למשטרה. זאת, לאחר שהוועדה וידאה שנעשה הכול להבטחת שלומה של החולה ושניתן – במקביל לכך – טיפול לחולה הפוגע, כדי שמקרה כזה לא יישנה על ידיו ושהוא לא יסכן חולות אחרות.

המקרים שהובאו בפרק זה מהווים רק כמה מן הדוגמאות למקרים של דיווח לגבי "חסרי ישע". הקו המקשר בין הקריטריונים שהוועדה שמה לנגד עיניה הוא האיזון העדין שבין הנזקים שעלולים להיגרם ל"חסר הישע", אם תיפתח חקירה, לבין "הרווח" הטיפולי המערכתי שהוא זוכה לו במיוחד בשל שיתוף פעולה של הפוגע עם אותן מערכות.

46 יצוין, כי שיקול זה ננקט, בשינויים המחויבים, גם בדיונים המתקיימים בוועדת הפטור במקרה של דיווחים אודות עבירות הנעברות נגד קטינים. ראו חלק ב.2 לעיל בדבר פנייה להליך טיפולי במקום דיווח למשטרה.

ג. סיכום

ועדת הפטור מדיווח היא יציר "חוק חסרי ישע". מטרתה לבחון את ההצדקה להגן על חסרי הישע, ובכללם הקטין, מפני חשיפתו שלא לצורך להליכים פליליים עם גיליו של חשד לביצוע עבירה נגדו. הוועדה היא מוסד נדיר וחרוג במשפט הפלילי, כאשר לעתים לא נדירות היא מהווה מעין מנגנון או כלי "גישור" בין הנפגע לבין מבצע העבירה, אם טובת הנפגע מצדיקה זאת.

אין התייחסות בחוק או בתקנות להליכים השונים בוועדת הפטור. ברורה רק המסגרת שיצר החוק: מדובר בכלי שנועד לאפשר לוועדה לשקול ולהחליט אם מקרה מסוים המובא לפניה ראוי לפטור מדיווח למשטרה, אם לא. אולם, בפועל, במקרים רבים, נהפכו הליכים אלה להליכים השמים דגש על טובת הנפגע ועל תיקון מצב הדברים שבגינם מתבקש הפטור, המחייבים בהכרח את שיתוף הפעולה של "הפוגע" עם מערכות הרווחה ועם המערכות הטיפוליות.

מטבע הדברים, מכיוון שברוב המקרים שבהם חלה חובת הדיווח,⁴⁷ מדובר בעבירות הנעברות על רקע יחסים מיוחדים שבין הקטין או "חסר הישע" לבין "האחראי עליו", הנמשכים גם לאחר הגילוי המהווה בסיס לדיווח, נודעת חשיבות לכך שהפוגע ישתף פעולה כדי לתקן את התנהגותו כלפי הנפגע. שיתוף פעולה כזה, לא רק שאינו יכול להיות מושג, בדרך כלל, כאשר המקרה מדווח למשטרה וכאשר נפתחת חקירה, אלא להיפך, מערכת היחסים בין הפוגע לנפגע מתחדדת וגורמת, בדרך כלל, נזקים נוספים לנפגע.

לדעתי, ההליכים המנוהלים בוועדת הפטור, הנמשכים לעתים תקופה לא-קצרה באמצעות מתן פטורים זמניים ובחינת מצב הדברים עם חלוף הזמן, מאפשרים את התפתחותו של תהליך לתיקון התנהגותו של הפוגע ושיקום הנפגע, וכן לשיקום ולתיקון מערכת היחסים בין השניים.

מכאן החשיבות לשקול בזהירות את האיזון שבין האינטרס הציבורי לפתוח בחקירה נגד הפוגע לבין האינטרס (שגם הוא ציבורי) להגן על הקטין מפני נזקים נוספים שייגרמו לו עם ניהולו של ההליך הפלילי, ולהביא לשיקומו. בשיקולי איזון אלה יש כמובן להביא בחשבון, בין היתר, את חומרתה של העבירה ואופייה; את נסיבותיה (כולל משך הזמן שהיא מבוצעת); העובדה שהפוגע מסוכן לנפגע או לאחרים; וכן האפשרות והיכולות של הפוגע להפנים את האיסור שבהתנהגותו ולשנותה באופן מהותי, ולתרום בכך לתיקון מערכת היחסים בינו לבין הנפגע או לבין הנפגע הפוטנציאלי או לשיקומו של הנפגע.

47 למעט חובת הדיווח שבס' 368ד(ד) לחוק העונשין. ראו חלק א.1 לעיל.